

Vážení přátelé a chovatelé psů,

v současné době je v řadě chovatelských klubů velmi často diskutovaným tématem problematika úspěšného zabřezávání chovných zvířat. Proto jsem byl osloven zástupci dvou chovatelských klubů - hovawart a moloss, k objasnění přístupu a řešení některých reprodukčních problémů.

MVDr. Roman Vitásek Ph.D.
Klinika chorob psů a koček – Oddělení reprodukce
Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
Palackého tř. 1946/1, 612 42 Brno

Jak správně stanovit optimální termín krytí?

Začínáme standardním posouzením vlastního průběhu hárání feny. Všímáme si zejména chování, svolnosti k páření a důležitý je i charakter výtoku. Nejpřesnější odpověď nám však jednoznačně poskytne až laboratorní vyšetření krve, konkrétně stanovení koncentrace progesteronu.

Jaké faktory ovlivňují úspěšnost zabřeznutí?

V první řadě je to obecné zdraví feny, její pravidelný cyklus, fyziologický průběh hárání a správný termín krytí. Samozřejmostí by mělo být nakrytí zdravým, plodným psem – pak je až 90% šance na zabřeznutí.

U zbývajících 10 % nebřezích fen se může uplatnit cca 200 dalších příčin.

Jaký máte názor na vakcinaci proti herpes virům?

Herpes virus se vyskytuje v populaci psů přirozeně a velká většina zvířat se s ním již setkala a vytvořila si své vlastní protilátky. Je potřeba tuto vakcinaci individuálně zvážit, já osobně se nepřikláním k nutnosti plošné vakcinace, ale za určitých situací je toto ošetření vhodné.

Jaké jsou nejčastější příčiny neúspěšného zabřezávání fen?

Mezi jednoznačně nejdůležitější příčinou poruch plodnosti patří nesprávné načasování krytí.

Mezi další faktory patří plodnost psa a feny. U fen se jedná především o funkční poruchy cyklu, chronická onemocnění dělohy a to jak degenerativní změny sliznice děložní, tak nespecifické záněty sliznice děložní.

Poměrně velkou roli zde hraje i genetika, sestavení vhodného chovného páru dle doporučení chovatelského klubu. U lidí se předpokládá, že až 20 % těhotenství je ukončeno z genetických příčin.

Vliv prostředí - chovatelské podmínky, kvalita výživy, toxické látky, antibiotika, kortikoidy, hormonální přípravky použité na oddálení hárání, pracovní zátěž, chronický stres (celý den sama v bytě nebo kotci). U chronického stresu dochází k negativnímu ovlivnění hormonálního řízení pohlavní činnosti a tím následně k poruchám plodnosti.

Hormonální vlivy a to především poruchy činnosti štítné žlázy, nadledvin a slinivky břišní.

Ve velmi omezené míře i infekční faktory jako jsou bakterie, viry, paraziti, plísňe a houby.

Jaký je Váš názor na nyní populární genetické testy bakterií ovlivňující plodnost (mykoplasmy, ureaplasmy)?

V chovech psů je diagnostikován pouze jediný původce, který jednoznačně způsobuje poruchy plodnosti u fen i psů, a to je *Brucella canis*. Tato bakterie se v Evropě nevyskytuje. Jiní potenciálně patogenní původci se uplatní pouze za určitých podmínek, a většinou způsobují jiná onemocnění, než je postižení pohlavního aparátu.

Obecně preventivní stěry z pochvy u zdravých zvířat nemají smysl. V pochvě každé zdravé feny se vyskytuje běžná mikroflóra, která má důležitý úkol – zajišťovat zde rovnováhu. I u klinicky zdravých fen se zjišťují v pochvě potenciálně patogenní mikroorganismy. V případě narušení této mikroflóry může dojít ke změně zastoupení těchto mikroorganismů a tyto mikroorganismy pak mohou za určitých okolností v omezené míře způsobovat problémy s reprodukcí.

Určitý diagnostický význam těchto vyšetření je u fen a psů v případě prokázaného zánětu pohlavního aparátu. Jedná se o situace, kdy je kromě zánětu opakovaně diagnostikován pouze jeden druh bakterie a současně je zjištěna její vysoké koncentrace. Pokud je nutná léčba, je také potřeba zvážit použití i jiných léčiv než antibiotik.

Obecně podávání antibiotik u klinicky zdravých zvířat, pouze na základě těchto testů, je nevhodné. Totéž platí pro neuvážené podávání antibiotik v období krytí, v tomto případě se jedná o kontraindikaci. Důsledkem těchto ošetření je prokazatelně vyšší riziko následného zánětu dělohy, pyometry.

Myslím si, že diagnostický význam těchto testů se přeceňuje, jelikož příčina poruch plodnosti u psů je pravděpodobně úplně jiná viz předchozí výčet.

Jak určit správný den krytí feny? Kdy, pokud vůbec, je vhodné krytí zopakovat? Zvyšuje se tzv. překrytím, pravděpodobnost zabřeznutí feny a ovlivňuje to počet štěňat ve vrhu?

Při termínování krytí je vhodné vycházet z chování feny během hárání, charakteru výtoku, svolnosti k páření atd. Nejpřesnější metodou pro stanovení optimální doby na krytí je stanovení koncentrace progesteronu v periferní krvi. Další možností je posouzení stěru z pochvy, případně sonografické vyšetření vaječníků.

Pokud se provádí opakované krytí, tak je vhodný interval 48 hodin. Překrytím se zvyšuje pravděpodobnost zabřeznutí, zvláště v situacích kdy není fena dobře načasovaná anebo má pes horší

kvalitu ejakulátu. Opakovaným krytím se díky tomu může zvýšit úspěšnost zabřeznutí i počet štěňat ve vrhu.

Může chovatel nějakým způsobem podpořit zabřeznutí feny, například podáváním vitamínů, stravou a zátěží?

Nejdůležitějším faktorem pro úspěšné zabřeznutí je krytí ve vhodném termínu. Samozřejmě, že i ostatní faktory hrají určitou roli, ale ne tak významnou. Vycházím z toho, že chovné feny jsou v dobré fyzické a psychické kondici a mají zajištěnou optimální výživu i zátěž.

Jako první jste v ČR zavedl endoskopicky asistovanou transcervikální inrauterinní inseminaci u fen, jaký je úspěch zabřezávání fen po přirozeném krytí a inseminačním krytí?

Pokud jsou feny v dobrém zdravotním stavu, bez výrazných obtíží s pohlavní aktivitou a jsou kryté/inseminované v optimální dobu plodným psem, tak se úspěšnost zabřezávání po krytí i po intrauterinní inseminaci nativním semenem pohybuje kolem 85 – 90 %.

Naváží na předchozí otázku a ještě ji doplním o dotaz na úspěšnost zabřeznutí po použití chlazeného, mraženého či čerstvě odebraného spermatu psa?

Obecně jsou při použití konzervovaného ejakulátu výsledky zabřezávání nižší, z důvodu horší kvality spermií než je tomu u nativního ejakulátu a pohybuje se kolem 60 – 80 %. Může majitel psa nějak pomoci zlepšit kvalitu spermatu krycího psa např. vitamínovými preparáty, stravou nebo zátěží psa?

Při optimální výživě a zátěži si nemyslím, že je potřeba podávat další preparáty.

Za jak dlouho po krytí se obnoví psovi sperma, aby bylo dostatečně kvalitní pro další krytí?

U psa se tvoří spermie neustále a ten se může použít na krytí i několik dní po sobě bez výrazného negativního vlivu na kvalitu ejakulátu. Při ejakulaci se totiž neuvolní veškeré zásoby spermií, které jsou uloženy v nadvarleti. Samozřejmě při častějším využití je potřeba zajistit několikadenní oddech na „doplnění“ zásob spermií.

Poslední dobou se mi zdá, že stoupá počet psů s problémy s prostatou, myslíte si to také? Čím to je to způsobené, případně máte nějaké doporučení jak tomu předcházet?

Problémy s prostatou měli psi vždy, ale majitelé to v minulých obdobích moc neřešili. Další významnou roli hraje výrazné zvýšení délky života psů za posledních 20 let, a tudíž větší výskyt těchto problémů ve vyšším věku. Bohužel jedinou prevencí je kastrace.

V jakém věku by u štěňátek měla být již sestouplá varlata a co dělat, když v tomto věku ještě sestouplá nejsou?

Fyziologicky sestupují varlata u psů ve stáří 10 – 14 dní po porodu. Každopádně by měla být v době odstavu již dobře fixovaná v šourku. Pozdější sestup již není úplně v pořádku, i když k němu dochází. Jelikož se jedná o dědičnou vadu, tak medikamentózní ošetření není úplně vhodné. My doporučujeme u kryptorchidních jedinců jejich kastraci do stáří 4 let, a to z důvodu vyššího rizika nádorových změn na nesestouplém varleti.

Jak z vlastní zkušenosti, tak i z funkce kontrolora vrhu pro klub, eviduji velmi časté cisařské řezy u našich moloss fen. Je to tím, že mívají velká štěňata, či často velmi početné vrhy, nebo jaký je Váš názor na větší četnost cisařských řezů u velkých/obřích plemen?

Určitě významnou roli hraje velikost štěňat a jejich počet. S tím může být spojena horší schopnost dělohy se během porodu kontrahovat a tyto štěňata vytlačit.

Jaký je Váš názor na dědičnost rozmnožovacích pudů? U spousty plemen se vyskytuje čím dál více psů, kteří nemají zájem kryt a feny co se nechtějí nechat přirozeně nakrýt.

Mimo další faktory i zde hraje dědičnost určitou roli. Obecně by se tato zvířata s poruchami chování během krytí neměla používat k chovu.

MVDr. Roman Vitásek Ph.D.